

УДК 658.001:65.012.32

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V52(2025)-29

Трусова Н. В., доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0000-0001-9773-4534

e-mail: trusova_natalya5@ukr.net

Трусова А. О., асистент кафедри економіки і бізнесу, Таврійський державний агротехнологічний університет, імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID ID: 0009-0008-8154-2456

e-mail: trusova_natalya5@ukr.net

Формоутворюючі компоненти інвестиційного середовища агробізнесу в умовах ESG-інтеграції

Анотація. У статті обґрунтовано формоутворюючі компоненти інвестиційного середовища агробізнесу, які на засадах ESG-підходу інтегруються в діяльність суб'єктів господарювання, визначають їхню активність у співпраці з потенційними партнерами щодо залучення прямих інвестицій у біоекономічну систему з метою стабілізації конкурентоспроможності, забезпечення сприятливих умов фінансування, зменшення ризиків, упровадження інвестиційної диверсифікації виробництва та підвищення прибутковості діяльності.

Доведено, що в системі підвищення ефективності функціонування агробізнесу інвестиції відіграють надзвичайно важливу роль як джерело формування виробничого потенціалу, інструмент простого та розширеного відтворення нематеріальних активів, засіб вирішення завдань сталого розвитку та економічної стабільності, забезпечення умов зростання ринкової вартості суб'єктів агровиробництва, реалізації інвестиційно-інноваційної політики та формування довгострокової структури основного капіталу.

Обґрунтовано цільові формоутворюючі компоненти ESG-підходу, які на теоретичному рівні уособлюють два канали впливу на фінансову результативність агробізнесу та дозволяють розширити процес послідовної імплементації заходів із диверсифікації всіх сфер діяльності суб'єктів.

Запропоновано розглядати формоутворюючі компоненти інвестиційного середовища агробізнесу в умовах ESG-інтеграції як дієві інструменти досягнення сталості в межах біоекономічної системи, що в процесі інвестування переходить до замкнутого циклу, формуючи, таким чином, попит на матеріали біологічного походження для виробництва найрізноманітніших продуктів у замкнутому циклі біологічних процесів. Фактично процес інвестування біоекономічної системи агробізнесу є одним із напрямів реалізації принципів ESG у виробництві.

Концептуалізація біоекономічної системи агробізнесу розглядається як альтернатива звичайній економічній системі, ґрунтується на раціональному використанні природних ресурсів та циклі їх відновлення.

Наведено сукупність суттєвих переваг ESG-підходу, що зумовлюють розвиток інвестиційного середовища агробізнесу.

Ключові слова: інвестиційне середовище; інвестиції; ESG-інтеграція; агробізнес; сталий розвиток.

Trusova Natalia, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Trusova Anastasiia, Assistant of the Department of Economics and Business, Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

Shaping Components of the Agribusiness Investment Environment in the Conditions of ESG Integration

Abstract. Introduction. The article examines the formative components of the agribusiness investment environment. These components, integrated using the ESG approach, influence the activities of entities when cooperating with potential partners to attract direct investments in the bioeconomic system. The integration aims to stabilize competitiveness, improve financing conditions, reduce risks, diversify production investments, and enhance profitability.

Purpose. The study aims to identify and substantiate the target formative components of the agribusiness investment environment and to demonstrate how ESG integration can enhance financial performance, sustainability, and investment diversification within the bioeconomic system.

Results. It is proven that investments play a critical role in the effective functioning of agribusiness. They serve as a source for forming production potential, restoring intangible assets, and addressing sustainable development and economic stability challenges. Investments facilitate an increase in the market value of agricultural production entities, implementation of investment and innovation policies, and formation of long-term fixed capital structures. The identified formative components of the ESG

¹Стаття надійшла до редакції: 13.08.2025

Received: 13 August 2025

approach are shown to influence financial performance through two main channels and enable consistent diversification across all areas of entity activity.

Conclusions. *Considering ESG integration, the formative components of the agribusiness investment environment act as effective tools for achieving sustainability within a bioeconomic system. Investment processes promote a closed-cycle system, creating demand for biologically derived materials for natural product production. Investing in the bioeconomic agribusiness system implements ESG principles in production, offering a conceptual alternative to traditional economic systems based on rational resource use and renewal cycles. The study highlights the key advantages of the ESG approach in shaping a sustainable and effective agribusiness investment environment.*

Keywords: *investment environment; investments; ESG integration; agribusiness; sustainable development.*

JEL Classification: *Q12; Q13; Q16; Q17.*

Постановка проблеми. В умовах динамічних геополітичних змін та технологічних інновацій адаптаційний період відродження агробізнесу України пов'язаний з економічними, соціокультурними та екологічними факторами, забезпеченням продовольчої безпеки держави, управлінням ризиками та розробкою стратегії сталого розвитку. Проблема сукупного виміру ефектів багатогранного впливу сталого розвитку на організаційно-економічний комплекс аграрного виробництва проявляється в умовах переходу до «зелених» благ, що потребують трансформації в існуючій платформі інвестиційного забезпечення господарського обороту.

Мотиваційним пріоритетом такої актуалізації проблеми є зміна бізнес-моделі, здатної забезпечити впровадження принципів інклюзивності та всезагальної екологізації аграрного виробництва із збереженням навколишнього середовища. Стратегічне бачення інтеграції значного обсягу інвестицій в агробізнес за принципами ESG реалізується через диверсифікацію концепту біоекономічної системи суб'єктів з метою трансформації еко-соціо-економічних моделей. Це дозволяє оптимізувати землекористування, зберегти біорізноманіття, знизити антропогенний вплив на природні ресурси, скоротити енергетичну залежність сільських територій, сприяти їх комплексному відродженню, створенню додаткових робочих місць і підвищенню якості життя сільського населення.

Особливої актуальності набуває пошук стратегічних напрямів сталого розвитку агробізнесу України в новій ESG-парадигмі, що інтегрує екологічні наративи у фінансові інструменти, дозволяє визначати доцільність їх трансформації в майбутньому, забезпечує підтримання сталого економічного зростання суб'єктів за умови залучення зовнішніх джерел інвестиційного забезпечення, у тому числі значних обсягів іноземних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження сутності ESG як перспективного підходу до стратегії розвитку бізнесу в різних галузях економіки на шляху впровадження додаткових інструментів підвищення інвестиційної привабливості суб'єктів здійснювали зарубіжні та вітчизняні вчені. Зокрема, М. Епштейн та А. Буховац [15], Ч. Н. Ву, Х.

Лехконен, Ж.-П. Юнттіла та Л. Би [17], Т. Лазоренко, І. Шолом [8], А. Касич і М. Вохозка [6] розробляли підходи до групування та оцінювання ESG-індикаторів інвестиційної активності підприємств за умов впровадження енергоефективних технологій, методів «чистого виробництва», використання відновлюваних джерел енергії тощо. Проте в умовах зовнішньоагресивного середовища специфічні принципи ESG в агробізнесі, що супроводжуються модифікацією інвестиційної діяльності суб'єктів, потребують додаткового дослідження.

Формулювання цілей дослідження. Метою дослідження є обґрунтування формуютьовуючих компонентів інвестиційного середовища агробізнесу, які на засадах ESG-підходу інтегруються в діяльність суб'єктів, визначають їхню активність у співпраці з потенційними партнерами щодо залучення прямих інвестицій у біоекономічну систему для стабілізації конкурентоспроможності, забезпечення сприятливих умов фінансування, зменшення ризиків, впровадження інвестиційної диверсифікації виробництва та підвищення прибутковості діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективна інвестиційна діяльність неможлива без продуманої інвестиційно-інноваційної політики, що має вирішальне значення для функціонування агробізнесу в країні незалежно від розмірів, галузевої належності та правових форм суб'єктів агровиробництва. Під час розробки інвестиційно-інноваційної політики агробізнесу необхідно дотримуватися таких кроків: розроблення відповідних законодавчих і нормативних актів країни; забезпечення альтернатив вибору проєктів, що гарантуватимуть максимальну ефективність використання інвестицій; коригування процесів інвестиційної діяльності; мінімізація інвестиційних ризиків; вибір джерел фінансування інвестицій; формування ліквідності активів під час залучення інвестицій; коригування мотивів агробізнесу до інвестиційної діяльності залежно від змін зовнішньоагресивного середовища.

У системі підвищення ефективності функціонування агробізнесу інвестиції відіграють надзвичайно важливу роль (рис. 1).

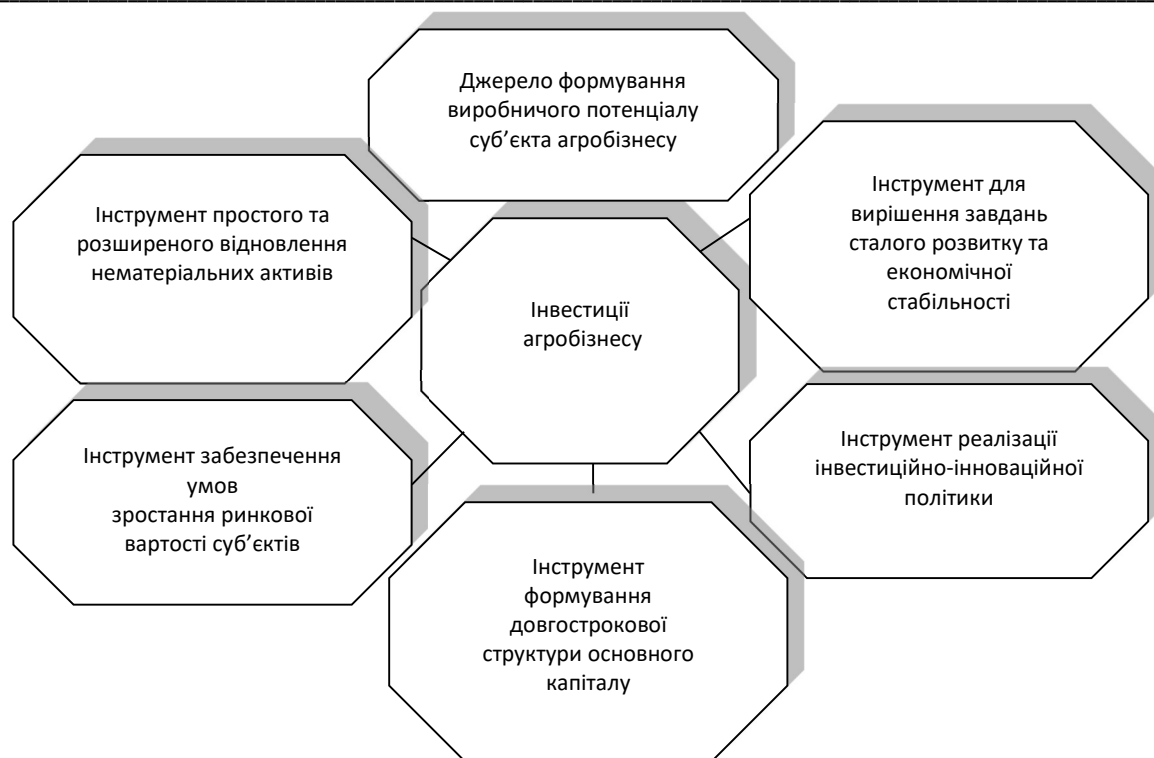

Рисунок 1– Роль інвестицій в ефективності діяльності агробізнес

Джерело: удосконалено на основі даних [1; 2; 16]

Зазначимо, що О. Кундря-Висоцька та І. Демко акцентують увагу на впливі міжнародних інвесторів на формування довгострокової структури основного капіталу та нематеріальних активів суб'єктів агробізнесу. Вони підкреслюють, що при виборі об'єкта інвестування інвестори все частіше враховують соціальний вплив своїх вкладень і прагнуть створити додану вартість у інвестиційному портфелі на благо

майбутніх поколінь, беручи до уваги ESG-критерії в ході інвестиційної мотивації [8].

В цілому на теоретичному рівні ESG-підхід уособлює два канали впливу на фінансову результативність агробізнесу та дозволяє розширити процес послідовної імплементації заходів із диверсифікації всіх сфер діяльності суб'єктів (рис. 2).

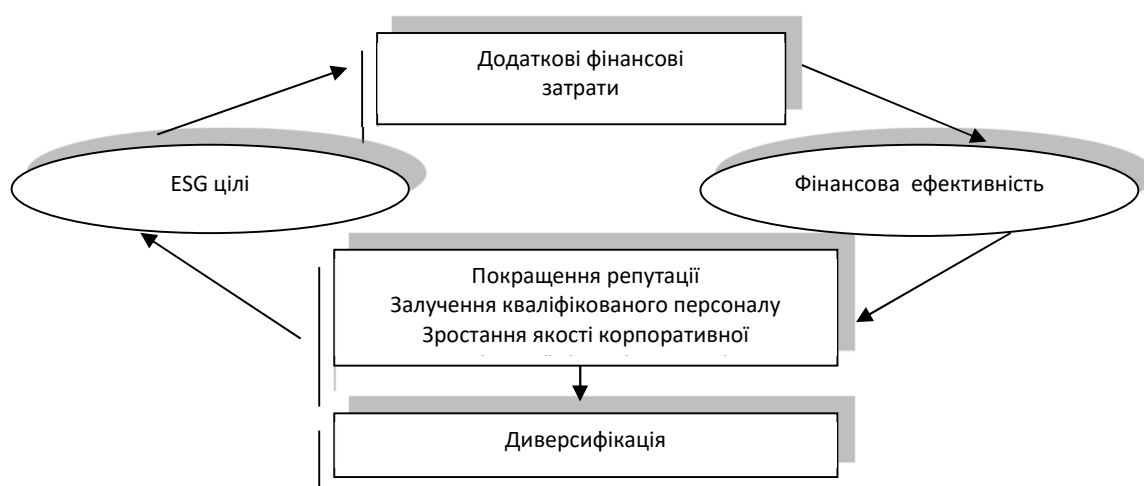

Рисунок 2 - ESG цілі і фінансова ефективність агробізнесу

Джерело: розроблено на основі даних [4]

Диверсифікація всіх сфер діяльності агробізнесу на засадах принципів ESG розширює горизонти у нових продуктових сегментах, що не пов'язані з основними видами виробництва, робіт та послуг. Вона базується на впровадженні технічних і технологічних рішень та використанні внутрішніх резервів; забезпечує застосування нових методів залучення інвестицій і використання фінансових ресурсів у різних географічних або галузевих секторах; дозволяє оновлювати та диференціювати сільськогосподарську продукцію на ринку й виходити за межі основного економічного процесу; комбінувати й змінювати наявні та потенційні елементи інвестиційного портфеля, внутрішні бізнес-процеси та асортимент продукції; розширювати діяльність у кількох незалежних виробничих циклах; вносити зміни до організаційно-виробничої структури, реалізовувати існуючий потенціал через розподіл інвестицій між різними об'єктами або галузями та радикально змінювати стан економічного розвитку [5, с.142; 16, с.27].

Кінцевою метою диверсифікації діяльності агробізнесу є забезпечення довгострокової економічної стійкості, досягнення конкретних економічних цілей і підвищення конкурентоспроможності, оптимізація використання ресурсного потенціалу, зниження екологічних ризиків у рослинництві та тваринництві, а також створення нових можливостей і перспектив, пов'язаних із регламентами ООН щодо сталого розвитку. Ці процеси інтегрують формують компоненту інвестиційного середовища у три системно поєднані компоненти ESG-підходу [10; 11]:

- економічну, що ґрунтується на основних принципах неокласичної теорії, зокрема на ідеях Джона Хікса, який вважав, що можливості суспільства з утворення доходу обмежені умовою збереження загального капіталу, необхідного для виробництва цього доходу [17, с.27]. Порядок денний економічного розвитку доповнюється необхідністю раціонального використання обмежених ресурсів на основі природозберігаючих технологій;

- соціальну, що визначає людину пріоритетом розвитку, спрямовуючи зусилля на збереження стабільності соціальних і культурних систем;

- екологічну, в якій акцент зроблено на забезпечення збереження цілісності біологічних та фізичних природних систем.

Запропоновано розглядати формують компоненту інвестиційного середовища агробізнесу в умовах ESG-інтеграції як дієві інструменти набуття сталості в рамках біоекономічної системи. У процесі інвестування така система переходить до замкнутого циклу, створюючи потенційний попит на матеріали біологічного походження для виробництва різноманітних продуктів у замкнутому циклі біологічних процесів. Ці матеріали включають

продукти, відходи й залишки сільського господарства (рослинництво, тваринництво), рибного господарства та пов'язаних відходів, здатних розкладатися біологічними процесами [5, с.143].

Фактично процес інвестування біоекономічної системи агробізнесу є одним із напрямів реалізації принципів ESG у виробництві. Основним джерелом фінансування сировини в ланцюгах доданої вартості біопродуктів сільського господарства є біомаса. Специфіка сільського господарства проявляється у тісному поєднанні технологічних і біологічних циклів в рамках еко-соціо-економічної системи [7, с.64]. Біологічний цикл охоплює потоки відтворювальних матеріалів, які можуть повертатися у біосферу та організовуватися у систему каскадних ресурсів відкритого характеру.

Такий підхід передбачає відновлення енергії, повернення поживних елементів у сільське господарство, а також збереження та відновлення біологічних і економічних ресурсів агропродовольчої галузі. Система організації виробництва сприяє створенню біопіраміди цінностей і обмеженню обсягів відходів. Основним результатом трансформацій сільського господарства є перетворення відходів і побічної продукції у нові продукти з доданою вартістю, що вирішує проблему низької питомої ваги доданої вартості.

Концептуалізація біоекономічної системи агробізнесу є альтернативою звичайній економічній системі, ґрунтується на використанні природних ресурсів та раціональному циклі їх відтворення. Вона відкриває нові можливості щодо оптимального навантаження на природні ресурси за кількістю та якістю [1, с.100]. ESG-підхід має низку суттєвих переваг, що сприяють розвитку інвестиційного середовища агробізнесу [4, с.41], а їхні основні ознаки наведено на рис. 3.

Гармонізація інтересів агробізнесу в інвестуванні економічного розвитку у коротко- та довготерміновому періодах є пріоритетною. Вона реалізується через тісне державно-приватне співробітництво, сприяє створенню ефективної, конкурентоспроможної та стійкої еко-соціо-економічної моделі збереження природних ресурсів.

У сфері аграрного виробництва інвестиції повинні створювати умови для розвитку високотехнологічного та орієнтованого на експорт виробництва сільськогосподарської продукції та її переробки [2, с.92; 9, с.177].

Інвестиційне середовище агробізнесу на засадах ESG-інтеграції враховує агроменеджмент як підсистему формують компоненту еколого-соціальних компонентів у біоекономічній системі, що характеризуються інвестиційною диверсифікацією на етапі трансформації еко-соціо-економічної моделі аграрного виробництва до сталого розвитку (рис. 4).

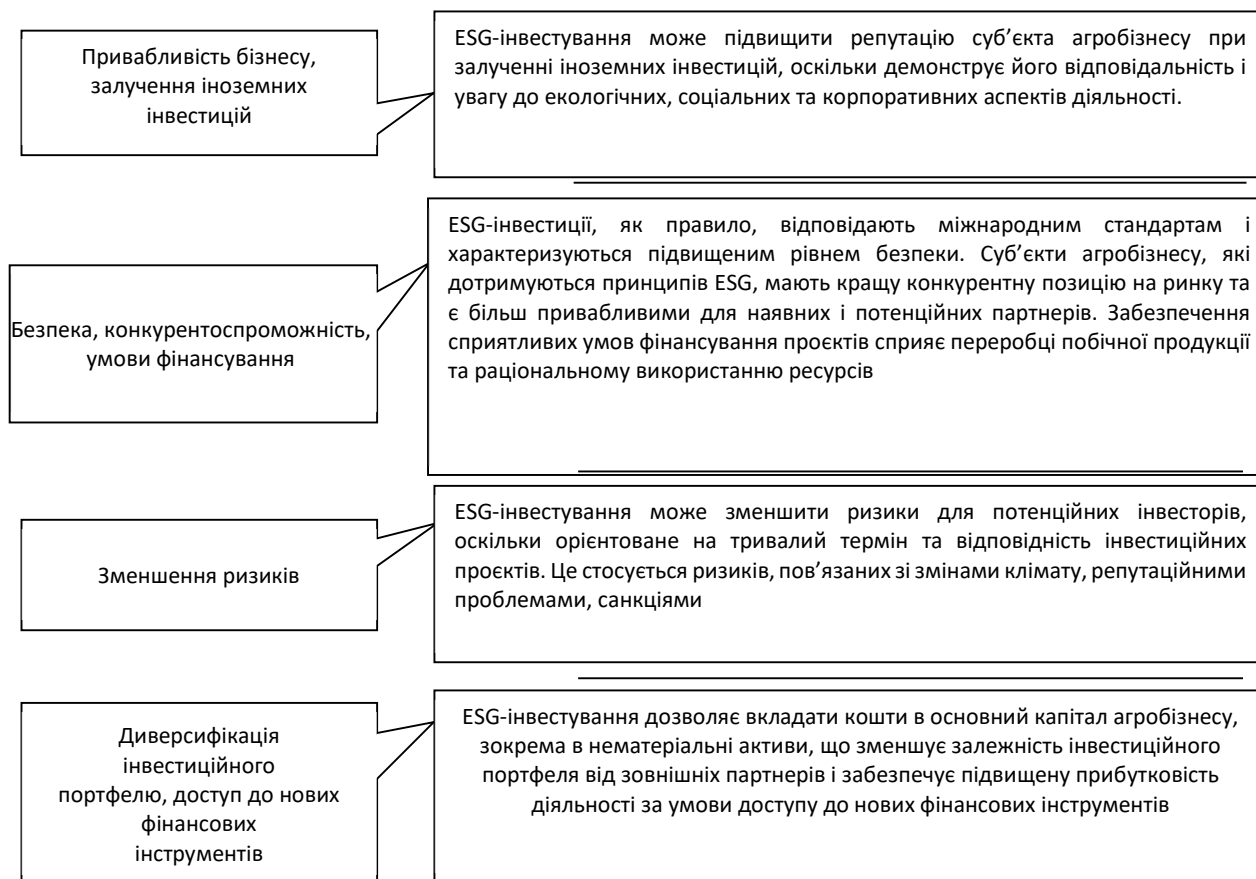

Рисунок 3 – Переваги ESG-підходу до формування інвестиційного середовища агробізнесу

Джерело: удосконалено за даними [1; 3; 4; 12]

Рисунок 4 – ESG-компоненти інвестиційної диверсифікації агробізнесу

Джерело: удосконалено за даними [6; 13; 14]

Основними критеріями інвестиційної диверсифікації аграрного бізнесу на засадах ESG-інтеграції є: розширення товарного асортименту сільськогосподарської продукції, її екологізація та покращення якісних властивостей; максимальна

енергоефективність як критична межа біорізноманіття у галузі тваринництва для стратегічного виробництва продукції сільського господарства на основі розширення ВДЕ; значний потенціал додаткових робочих місць та вирішення проблем зайнятості на селі

через відродження малого підприємництва аграрного спрямування; додаткові можливості розвитку землекористування на засадах сталого землеробства та відновлення родючості ґрунтів; створення прозорих ланцюгів довгострокової цінності сільськогосподарської продукції; дієві драйвери переходу на сталі практики і технології аграрного виробництва, зокрема органічне землеробство, регенеративні способи виробництва, екометоди інвестування земельних і водних ресурсів, збереження біорізноманіття, обмеження використання хімічних засобів, інвестиції в органічне виробництво та впровадження «зелених» інвестицій для зменшення антропогенного впливу і попередження кліматичних змін; зміцнення внутрішнього та міжгалузевого співробітництва і інтеграції для впровадження агроінноваційних технологій та нарощування інвестиційних потоків.

Висновки. Таким чином, ESG-інтеграція в інвестиційному середовищі агробізнесу є важливою системою стимулювання інтенсивного розвитку інвестиційних процесів, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності галузей сільського господарства та зміцненню раціоналізації екологічного виробництва і диверсифікації ресурсів у стратегічні активи бізнес-структур. У сучасних умовах прямі інвестиції є економічно доцільними для відновлення

продуктивності ресурсів, оптимізації витрат і ризиків, підвищення рівня доходності діяльності та забезпечення продовольчої безпеки за умови збалансування інтересів власників бізнесу, суспільства, охорони навколишнього середовища та задоволення потреб теперішніх і майбутніх поколінь.

Інвестування господарської діяльності бізнес-суб'єктів аграрного напрямку на засадах ESG-інтеграції розглядається як процес формування інноваційної багатоаспектної моделі агробізнесу, зрівноваженої за трьома напрямками сталого розвитку (економічним, соціальним, екологічним). Вона ґрунтується на синергетичному ефекті поєднання аграрного виробництва, природоохоронних заходів та соціального розвитку сільських територій, забезпечуючи максимізацію агропродовольчої вартості, яка одночасно задовольняє інтереси власників бізнесу та всіх учасників суспільного агровиробничого процесу. Диверсифіковані інвестиційні ініціативи за практикою агроменеджменту спрямовані на ріст бізнесу, його відповідність суспільним цінностям, впровадження стійких методів аграрного виробництва та підвищення продуктивності використання ресурсів і доходів агровиробників.

Література:

1. Банева І. О. Основи моніторингу ресурсів розвитку аграрних підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №20. С. 99-101. URL: <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/21.pdf>.
2. Гуткевич С. О., Пулій О. В. Інвестиційна привабливість: сутність, показники і чинники впливу. *Інтелект XXI*. 2019. №2. С. 89-95. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/items/2d5846e3-fec2-4119-a608-937175be5ceb>.
3. Диба М., Гернего Ю. Фінансування проєктів ESG: зарубіжні практики та можливості розвитку в Україні. *Фінанси України*. 2022. №2. С. 45-57. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/fb7bd80d-aeee-4fcf-ac17-1cad10e7c380>.
4. Дяковський Д. А. ESG-інвестування у відбудову економіки України: перспективи, переваги і слабкі сторони. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2024. №9(1). С. 40-46. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ba6cdb4c-3216-4c10-bc35-fca419ccafad/content>.
5. Збарський В., Талавира М., Остапчук А. Диверсифікація економічної діяльності малого та середнього агробізнесу. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2022. №2(29). С. 140-152. URL: <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/271580>.
6. Касич А., Вохозка М. Методичне забезпечення управління сталим розвитком підприємства. *Маркетинг та менеджмент інновацій*. 2018. №4(34). С. 371-381.
7. Кулик В. А., Марчук В. Є., Гармаш О. М., Захарчук А. П., Градиський Ю. О. Формування глобальних ланцюгів комплексних поставок в системі агрологістики. *Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів*. 2019. №16. С. 61-69. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/items/474519a9-9b17-47ad-9796-d2e31e47d1d0>.
8. Кундря-Висоцька О. П., Демко І. І. Екологічна, соціальна та управлінська (ESG) інформація в обліковій системі як інструмент верифікації концепції сталого розвитку. *Збірника наукових праць «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики»*. 2020. №2(33). URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3017>.
9. Лазоренко Т., Шолом І. Теоретичні засади концепції управління стійким розвитком підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2020. Том 6. №67. С. 175-184. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/67/924.pdf>.
10. Матос П. ESG принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі: Критичний огляд досліджень. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 88 с.
11. Commission launches new online tool on sustainability in agriculture. *European Commission – Agriculture and Rural Development*. 2024. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/commission-launches-new-online-tool-sustainability-agriculture-2024-05-17_en?utm_source=chatgpt.com.
12. Приказюк Н. Впровадження принципів ESG небанківськими фінансовими інститутами: тенденції та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. №61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39>.
13. Печка С. С. Концепція управління ланцюгами поставок в контексті стратегічного розвитку аграрних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. №4. С. 427-433. URL: <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2024/03/320-64.pdf>.

14. Пшенична М. Вплив повномасштабної російсько-української війни на практику імплементації ESG-підходів вітчизняними підприємствами. *Економіка та суспільство*. 2022. №46. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-64>.
15. Epstein M., Buhovac A. *Making Sustainability Work: Best Practices in Managing and Measuring Corporate Social, Environmental, and Economic Impacts*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, 2014. 352 p.
16. Ilchuk M., Nikitchenko S., Sytnyk O., Pavlenko V. Diversification of entrepreneurial activities in the agricultural sector of Ukraine's economy in the postwar period. *Ekonomika APK*. 2023. №30(4). P. 25-35. URL: <https://eapk.com.ua/uk/journals/tom-30-4-2023/diversifikatsiya-pidpriyemitskoyi-diyalnosti-v-agrarnomu-sektori-ekonomiki-ukrayini-u-povoyenny-period>.
17. Vu Th. N., Lehkonen H., Junttila J.-P., Lucey B. ESG investment performance and global attention to sustainability. *The North American Journal of Economics and Finance*. 2025. Vol. 75(A). URL: <https://doi.org/10.1016/j.najef.2024.102287>.

References:

1. Baneva, I. O. (2017). Fundamentals of monitoring resources for the development of agricultural enterprises. *Global and national problems of the economy*, 20, 99-101. <http://global-national.in.ua/archive/20-2017/21.pdf>.
2. Gutkevych, S. O., & Pulii, O. V. (2019). Investment attractiveness: essence, indicators and factors of influence. *Intellect XXI*, 2, 89-95. <https://dspace.nuft.edu.ua/items/2d5846e3-fec2-4119-a608-937175be5ceb>.
3. Dyba, M., & Gernego, Yu. (2022). Financing ESG projects: foreign practices and development opportunities in Ukraine. *Finance of Ukraine*, 2, 45-57. <https://ir.kneu.edu.ua/items/fb7bd80d-aeee-4fcf-ac17-1cad10e7c380>.
4. Dyakovsky, D. A. (2024). ESG-investment in the reconstruction of the economy of Ukraine: prospects, advantages and weaknesses. Scientific notes of the NaUKMA. *Economic sciences*, 9(1), 40-46. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ba6cdb4c-3216-4c10-bc35-fca419ccafad/content>.
5. Zbarsky, V., Talavirya, M., & Ostapchuk, A. (2022). Diversification of economic activity of small and medium-sized agribusiness. *Geopolitics of Ukraine: history and modernity*, 2(29), 140-152. <http://geopolitics-of-ukraine.uzhnu.edu.ua/article/view/271580>.
6. Kasych, A., & Vohozka, M. (2018). Methodological support for the management of sustainable development of an enterprise. *Marketing and innovation management*, 4(34), 371-381.
7. Kulyk, V. A., Marchuk, V. E., Garmash, O. M., Zakharchuk, A. P., & Hradisky, Yu. O. (2019). Formation of global chains of complex supplies in the agrologistics system. *Technical service of agroindustrial, forestry and transport complexes*, 16, 61-69. <https://repo.btu.kharkiv.ua/items/474519a9-9b17-47ad-9796-d2e31e47d1d0>.
8. Kundrya-Vysotska, O. P., & Demko, I. I. (2020). Environmental, social and governance (ESG) information in the accounting system as a tool for verifying the concept of sustainable development. *Collection of scientific papers "Financial and credit activities: problems of theory and practice"*, 2(33). URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3017>.
9. Lazorenko, T., & Sholom, I. (2020). Theoretical foundations of the concept of managing sustainable development of an enterprise. *Galician Economic Bulletin*, 6(67), 175-184. <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/67/924.pdf>.
10. Matos, P. (2020). *ESG pryntsyipy ta vidpovidalne instytutsiine investuvannia u sviti: Krytychnyi ohliad doslidzhen*. Lviv Polytechnic Publishing House.
11. European Commission – Agriculture and Rural Development (2024, May 17). *Commission launches new online tool on sustainability in agriculture*. https://agriculture.ec.europa.eu/media/news/commission-launches-new-online-tool-sustainability-agriculture-2024-05-17_en?utm_source=chatgpt.com
12. Prykazyuk, N. (2024). Implementation of ESG principles by non-banking financial institutions: trends and prospects. *Economy and Society*, 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-39>.
13. Pechka, S. S. (2023). The concept of supply chain management in the context of strategic development of agricultural enterprises. *Bulletin of Khmelnytsky National University*, 4, 427-433. <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2024/03/320-64.pdf>.
14. Pshenichna, M. (2022). The impact of the full-scale Russian-Ukrainian war on the practice of implementing ESG approaches by domestic enterprises. *Economy and Society*, 46. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-64>.
15. Epstein, M., & Buhovac, A. (2014). *Making sustainability work: Best practices in managing and measuring corporate social, environmental, and economic impacts*. Berrett-Koehler Publishers.
16. Ilchuk, M., Nikitchenko, S., Sytnyk, O., & Pavlenko, V. (2023). Diversification of entrepreneurial activities in the agricultural sector of Ukraine's economy in the postwar period. *Agriculture and Industrial Complex Economics*, 30(4), 25-35. <https://eapk.com.ua/uk/journals/tom-30-4-2023/diversifikatsiya-pidpriyemitskoyi-diyalnosti-v-agrarnomu-sektori-ekonomiki-ukrayini-u-povoyenny-period>.
17. Vu, Th. N., Lehkonen, H., Junttila, J.-P., & Lucey, B. (2025). ESG investment performance and global attention to sustainability. *The North American Journal of Economics and Finance*, 75(A). <https://doi.org/10.1016/j.najef.2024.102287>.

